

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА НАЦІОНАЛЬНОГО, МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ В АСПЕКТІ НОРМАТИВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРАКТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 10-482 групи
Спеціальності : 081 «Право»
Освітньо-професійної програми «Право»

Паленко Каміла Дмитрівна

Керівник к.і.н., Капарулін Ю.В.

Рецензент д.ю.н., Шкута О.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Нормативно-правове регулювання процедури усиновлення в Україні.....	7
1.1. Умови, порядок та суб'єкти усиновлення відповідно до сімейного законодавства України.....	7
1.2. Правові наслідки усиновлення та особливості судового розгляду справ про усиновлення.....	10
РОЗДІЛ 2. Практичні аспекти здійснення усиновлення та проблемні питання правозастосування.....	14
2.1. Аналіз практики діяльності органів опіки і піклування та судової практики у справах про усиновлення.....	14
2.2. Проблеми правового регулювання усиновлення в Україні та напрями його вдосконалення.....	17
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	25
ДОДАТКИ.....	28

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність дослідження щодо правового регулювання усиновлення в Україні зумовлена докорінними змінами у суспільно-політичному житті держави, трансформацією сімейних цінностей та необхідністю актуалізації та відповідності національного законодавства з європейськими стандартами захисту прав дитини. Усиновлення в сучасному світі є пріоритетною формою влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Це доволі складний правовий інститут, який поєднує в собі аспекти сімейного, цивільного, процесуального та адміністративного права.

В умовах збройної агресії Російської Федерації проти України проблема сирітства набула особливої гостроти. Через зростання кількості дітей, що втратили батьків через бойові дії, внутрішня та зовнішня міграція населення, та складність процедури усиновлення для евакуйованих дітей в створюють нові виклики для органів опіки та піклування та судової системи. Правове регулювання цього процесу має бути як юридично бездоганним, так й адаптованим до кризових умов, які забезпечують “найкращі інтереси дитини” — бо це принцип, який закладений у Конвенції ООН про права дитини.

Незважаючи на значні кроки у цифровізації процедур (зокрема, запуск послуг у застосунку “Дія”), залишаються невирішеними питання таємниці усиновлення, бюрократизації етапів підготовки кандидатів та суперечливості судової практики. Все це свідчить про необхідність комплексного наукового переосмислення механізмів усиновлення, що і визначає вибір теми кваліфікаційної роботи.

Стан наукового розроблення проблеми. Праці деяких вітчизняних вчених стали основою для теоретичних розробок основних аспектів дослідження: Голубєвої Н. Ю., Дякович М. М., Жилінкової І.В., Ромовської З. В., Коротюк О.В., Курило В. Т., Шеремета С.О.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Робота виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності Херсонського державного університету в межах загальної теми дослідження актуальних проблем приватного права в сучасних умовах.

Кваліфікаційну роботу виконано в контексті наукових досліджень відповідно до Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 рр. (затверджено Постановою загальних зборів НАПрН України від 26. 03.21 р. від 12-21), тематики науково-дослідної роботи кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності факультету бізнесу і права Херсонського державного університету « Теоретичні та практичні проблеми розвитку окремих галузей права» (номер державної реєстрації – 0124U002381). Тему кваліфікаційної роботи затверджено Вченою радою Херсонського державного університету (наказ №185-Д від 27. 03.2026 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є комплексний аналіз нормативно-правової бази, що регулює порядок усиновлення в Україні, виявлення прогалин у законодавстві та основної проблематики.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. Дослідити правову природу усиновлення і визначити коло суб'єктів та обов'язкові умови цієї процедури згідно з Сімейним кодексом України.
2. Проаналізувати етапи адміністративної процедури усиновлення та роль органів опіки і піклування у цьому процесі.
3. Розкрити особливості судового розгляду справ про усиновлення в порядку окремого провадження.
4. Охарактеризувати правові наслідки усиновлення для всіх учасників правовідносин.

5. Проаналізувати сучасну судову практику та виявити типові причини відмов у задоволенні заяв про усиновлення.

6. Визначити основні проблеми правового регулювання усиновлення в умовах воєнного стану та запропонувати шляхи їх розв'язання.

Об'єкт дослідження — суспільні відносини, які виникають у процесі підготовки, здійснення та правового супроводу процесу усиновлення дітей в Україні.

Предмет дослідження — сукупність правових норм Сімейного, Цивільного та Цивільного процесуального кодексів України, підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють питання усиновлення в Україні, а також судова практика з цих питань та діяльність органів державної влади у сфері усиновлення.

Методи дослідження. «Діалектичний метод» використано для аналізу розвитку інституту усиновлення в динаміці. «Формально-юридичний метод» дозволив дослідити зміст конкретних статей СКУ та ЦПК. «Порівняльно-правовий метод» застосовано при зіставленні українського законодавства з міжнародними стандартами. «Статистичний метод» та «метод аналізу документів» використано при дослідженні судової статистики та звітів Служби у справах дітей.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у спробі системного аналізу процедури усиновлення через призму цифровізації державних послуг та викликів воєнного часу.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки та пропозиції можуть бути використані для вдосконалення вітчизняного законодавства, у практичній діяльності адвокатів та працівників органів опіки, а також як навчальний матеріал для студентів юридичних спеціальностей ХДУ.

Апробація результатів дослідження. Основні положення

дослідження були представленні на Студентській науково-практичній конференції «Актуальні питання економіки та права: регіональний, міжнародний та глобалізаційний аспекти» (ХДУ, м. Івано-Франківськ, 03. 04.2026 р.), тема доповіді «УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ В АСПЕКТІ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів (по два підрозділи в кожному), висновків та списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

1.1. Умови, порядок та суб'єкти усиновлення відповідно до сімейного законодавства України

З розвитком в сімейних форм виховання та поставлення основного акценту на це, можна дійти висновку, що усиновлення в Україні є пріоритетною формою влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Оскільки згідно міжнародних стандартів та міжнародного досвіду, це є найпозитивнішим методом забезпечення дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування гарними умовами для зростання у безпечному середовищі.

Тому згідно зіст. 207 Сімейного кодексу України (СКУ), «усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду» [4]. Пріоритетів та метою цього інституту є всебічне забезпечення стабільного та гармонійного середовища для виховання дитини.

Особи, які хочуть бути усиновлювачами, мають відповідати чітким вимогам, які зазначенні у законодавстві України. Зокрема в нормах закону, а саме в ст. 211 СКУ чітко визначено коло осіб, які можуть бути усиновлювачами (ст. 211 СКУ) [4]:

1. Повнолітня дієздатна особа: Усиновлювачем може бути одна особа або подружжя. Окремо підкреслюється, що особи, які не перебувають у шлюбі, не можуть усиновити одну і ту ж дитину (крім випадків спільного проживання однією сім'єю за рішенням суду).

2. Віковий ценз: Усиновлювач має бути старшим за дитину не

менш ніж на 15 років. У разі усиновлення повнолітньої особи різниця у віці має становити не менше 18 років.

3. Пріоритетне право: відповідно до ст. 213 СКУ – «перевагу мають родичі дитини, особи, в сім'ї яких дитина вже виховується, а також подружжя» [4].

Обмеження щодо усиновлення (ст. 212 СКУ) [4]:

Навіть у сучасних умовах, згідно вітчизняного законодавства, встановлено чіткі умови та фільтри для кандидатів, які хочуть стати усиновителями.

Не можуть бути усиновлювачами особи, які:

- Обмежені у дієздатності або визнані недієздатними.
- Позбавлені батьківських прав, якщо ці права не були поновлені.
- Були усиновлювачами іншої дитини, але усиновлення було скасовано з їхньої вини.
- Перебувають на обліку у психоневрологічному чи наркологічному диспансері.
- Зловживають спиртними напоями або наркотичними засобами.
- Мають хронічні захворювання (ВІЛ, відкриті форми туберкульозу, онкологія IV стадії тощо — перелік затверджений МОЗ).
- Мають судимість за злочин проти життя, здоров'я, волі, честі, гідності, статевої свободи особи.

Процедура усиновлення має бути чітко витримана та проводитись лише згідно закону, без винятків. Бо не можна забувати, що це життя дитини в першу чергу. Дитина є вразливою та не може повноцінно себе захистити в правовому полі. Але якщо вона вже може чітко висловити свою думку, то її згода є обов'язковою.

Як зазначено в ст. 218 СКУ[4], згода дитини - це ключовий аспект, що відповідає ст. 12 Конвенції ООН «Про права дитини» [1] - «Якщо дитина за віком та рівнем розвитку може висловити свою думку, її згода є обов'язковою». Зазвичай це стосується дітей віком від 7–10 років. Згода надається у формі, що відповідає віковій дитини.

Батьки мають дати згоду на усиновлення дитини письмово, згода посвідчується нотаріально (ст. 217 СКУ) [4]. Але батьки мають право відкликати згоду до моменту винесення рішення суду.

Проте, є випадки усиновлення дитини без згоди батьків, і вони чітко визначені законодавством у ст. 219 СКУ [4]- «якщо батьки невідомі, визнані безвісно відсутніми, недієздатними або позбавлені батьківських прав щодо дитини, яка усиновлюється».

Згідно з Постановою КМУ №905 від 08.10. 2008 року визначається сама процедура усиновлення і вона має бути чітко виконана. Процедура складається з таких етапів[11]:

- Облік - громадяни подають заяву до Служби у справах дітей (ССД) за місцем проживання;
- Перевірка: Служба у справах дітей (ССД) протягом 10 днів обстежує житлові умови, перевіряє відсутність судимостей та стан здоров'я кандидатів.
- Навчання: - кандидати (крім родичів та опікунів) зобов'язані пройти курс підготовки з питань виховання дітей-сиріт.
- Взаємодобір: - ознайомлення з анкетами дітей, які перебувають на обліку, та отримання направлення на знайомство (Додаток 1).

Важливим є те, що з 2025 року повноваження щодо провадження процедури усиновлення надано місцевим Службами у справах дітей, тобто процедура усиновлення відбувається за місцем походження дитини. Раніше найнижчою ланкою усиновлення були районні Служби

у справах дітей. Всі анкети дітей, які підлягають усиновленню мають бути внесені до державної бази даних «ЄІАС Діти».

1.2. Правові наслідки усиновлення та особливості судового розгляду справ

Судовий розгляд справи про усиновлення:

Відповідно до Цивільного процесуального кодексу України (ЦПК), справи про усиновлення розглядаються в порядку окремого провадження (Глава 5 Розділу IV) [6].

- **Склад суду:** Справа розглядається судом у складі одного судді і двох присяжних (ст. 293 ЦПК) [6].
- **Заява (ст. 311 ЦПК):** Має містити повні дані про заявників, дитину, обставини її виховання та медичні висновки.
- **Роль органу опіки та піклування (ООП):** Обов'язковою умовою є надання суду письмового висновку ООП про доцільність усиновлення та його відповідність інтересам дитини (ст. 312 ЦПК) [6] (Додаток 2)

Міжнародний аспект та судова практика: Верховний Суд у своїх постановах (наприклад, у справі № 487/4005/19) неодноразово наголошував на принципі "найкращих інтересів дитини". Суд має переконатися, що усиновлення забезпечить дитині стабільне виховання, а не просто змінить її правовий статус. Також враховуються норми Гаазької конвенції 1993 року, якщо йдеться про міжнародне усиновлення [14].

Правові наслідки (ст. 232 СКУ[4]):

З моменту набрання рішенням суду законної сили:

1. **Припинення зв'язків:** тобто дитина втрачає всі майнові та особисті немайнові права/обов'язки щодо біологічних родичів.

2. Новий статус: усиновлювачі прирівнюються до батьків, а дитина — до рідної дитини усиновлювачів.

3. Спадкування (ст. 1260 ЦК України [5]): усиновлена дитина стає спадкоємцем першої черги після усиновлювачів.

4. Зміна даних (ст. 229–231 СКУ [5]): за бажанням усиновлювачів суд змінює прізвище, ім'я, по батькові дитини та місце народження. Дату народження можна змінити не більше ніж на 6 місяців (для дітей до 1 року).

Одним із найбільш специфічних та водночас дискусійних інститутів сімейного права України є інститут таємниці усиновлення, правовий фундамент якого закладено у статті 226 Сімейного кодексу України (СКУ [4]).

Законодавець визначає таємницю усиновлення не просто як формальне право, а як комплексний засіб захисту приватності новоствореної сім'ї та інструмент забезпечення психологічного комфорту дитини в новому середовищі. Згідно з положеннями цієї статті, усиновлювач має безумовне право на таємницю факту усиновлення, причому це право поширюється не лише на сторонніх осіб, а й на саму дитину. Це означає, що батьки-усиновлювачі самостійно вирішують, чи повідомляти дитині про її походження, і якщо так, то в якому віці та за яких обставин це зробити.

Законодавчі гарантії реалізації цього права підкріплені низкою процесуальних норм. Зокрема, особи, яким у зв'язку з виконанням службових обов'язків став відомий факт усиновлення (працівники служб у справах дітей, судді, секретарі судових засідань, нотаріуси, лікарі), зобов'язані зберігати цю інформацію в суворій таємниці. Більше того, для забезпечення конфіденційності статті 229, 230 та 231 СКУ дозволяють усиновлювачам змінювати прізвище, ім'я, по батькові дитини, а також дату та місце її народження, що фактично дозволяє

повністю «перезавантажити» біографічні дані особи в державних реєстрах[4].

Особливої ваги в цьому інституті додає рівень відповідальності за його порушення. Розголошення таємниці усиновлення всупереч волі усиновлювача є суспільно небезпечним діянням, за яке передбачена санкцією статті 168 Кримінального кодексу України.

Кримінальна відповідальність настає у випадках, коли особа, яка знала про усиновлення, розголосила ці відомості, чим завдала моральної шкоди сім'ї або спричинила тяжкі наслідки. Такий жорсткий підхід держави підкреслює пріоритетність збереження стабільності сімейних відносин над правом суспільства на інформацію.

Концептуальні засади сімейного права в Україні на сучасному етапі зазнають суттєвою переоцінки, що яскраво відображається у передових науково-дослідних в процесах вітчизняних академічних інституцій. Зокрема, у сучасній науковій доктрині, яка активно розробляється та викладається на юридичному факультеті Херсонського державного університету (ХДУ), прискіплива увага приділяється переосмисленню класичних інститутів цивільного та сімейного права через призму людиноцентризму.

Провідні науковці університету наголошують на необхідності деконструкції застарілих правових догм, які тривалий час домінували у вітчизняному правовому полі. Одним із центральних об'єктів цієї наукової дискусії стала трансформація підходу до забезпечення прав дитини у процесі її усиновлення, а саме — перегляд доцільності збереження абсолютної конфіденційності цього акту.

Для розуміння глибини сучасних трансформацій варто звернутися до історико-правового контексту. Радянська правова традиція базувалася на концепції тотального одержавлення в сімейних відносинах та штучного конструювання соціальних зв'язків. У межах цієї

парадигми таємниці усиновлення зводилася до абсолюту, провокуючи повну й безповоротну ізоляцію дитини від її біологічного коріння та генетичного походження. На практиці це означало жорстке, часто насильницьке розірвання зв'язків із кровною родиною, знищення будь-яких відомостей про батьків та створення вигаданої біографії для дитини.

Такий підхід мотивувався хибним уявленням про те, що благоустрій дитини у новій родині можливий лише за умови повного стирання її минулого. Держава брала на себе роль монополіста на істину, позбавляючи людину базового права на історичну та особистісну автоописність, що фактично нівелювало цінність особистісної ідентичності.

На противагу тоталітарним методам минулого, сучасна міжнародна практика, яка ґрунтується на засадах гуманізму та захисту основоположних свобод, демонструє кардинально інший вектор розвитку. Ключову роль у формуванні нових стандартів відіграє прецедентна практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). У своїх рішеннях (зокрема, у розрізі тлумачення Статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод — право на повагу до приватного і сімейного життя) Суд дедалі частіше й переконливіше апелює до фундаментального концепту: «права особи на знання свого походження».

Міжнародне правосуддя виходить із позиції, що інформація про біологічних батьків, обставини народження та медичну історію роду є невід'ємною частиною приватного життя людини. Позбавлення особи доступу до цих даних розглядається як суттєве обмеження її прав, яке не може бути виправдане виключно інтересами усиновлювачів чи прагненням держави спростити процедуру адаптації.

Сучасні міждисциплінарні дослідження, що поєднують юриспруденцію, соціологію та психологію, підтверджують побоювання правозахисників. Експерти у галузі дитячої психології та психотерапії одностайно вказують на те, що абсолютизація таємниці усиновлення стає міною уповільненої дії. Спроби приховати від людини факт її усиновлення дуже часто призводять до глибоких, хронічних психологічних травм у дорослому віці.

Коли таємниця врешті-решт розкривається (а це зазвичай відбувається випадково або за кризових обставин), особа переживає кризу ідентичності, руйнацію базової довіри до світу та близьких, а також тривалий внутрішній конфлікт. Розуміння того, що значна частина власного життя була побудована на дезінформації, деструктивно впливає на ментальне здоров'я, викликаючи депресивні стани, почуття відторгнення та дезорієнтацію у соціумі.

У світі зазначених тенденцій, положення національного законодавства потребують нового доктринального тлумачення. Зокрема, передбачене статтею 226 Сімейного кодексу України (СКУ) право на таємницю усиновлення сьогодні вже не може сприйматися як незмінна та вічна догма. Сучасна юридична наука розглядає цей правовий інститут виключно як тимчасовий захисний механізм.

Основна функція цього механізму на початкових етапах — забезпечити спокійний розвиток дитини у новій родині, захистити її та усиновлювачів від неправомірного втручання третіх осіб або деструктивної поведінки біологічних батьків у період адаптації. Водночас цей інструмент у жодному разі не повинен перетворюватися на засіб повного та безстрокового позбавлення дитини її автентичної ідентичності та генетичної пам'яті. Законодавчий захист інтересів нової сім'ї не має здійснюватися шляхом штучного обмеження свідомості та прав самої дитини.

Резюмуючи вектори розвитку законодавства, прогресивна юридична спільнота, підтримувана науковими колами Херсонського державного університету, пропонує здійснити системний та поступовий перехід до принципово нової правової моделі — концепції «відкритого усиновлення» (open adoption). Цей підхід передбачає гнучке правове регулювання, де баланс між інтересами таємниці та невід'ємним правом особи на інформацію про себе не є статичним.

Отже, у міру дорослішання особи, її ментального дозрівання та формування цивільної правоздатності, цей баланс має природним чином зміщуватися на користь права на інформацію. Концепція відкритого усиновлення передбачає можливість збереження певного ступеня зв'язку чи принаймні доступу до даних про біологічну родину. Це дозволяє дитині гармонійно інтегрувати своє минуле у теперішнє, уникаючи психологічних криз і формуючи цілісну, здорову та свідому особистість, яка повною мірою реалізує своє право на ідентичність у демократичній державі.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ УСИНОВЛЕННЯ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

2. 1. Аналіз практики діяльності органів опіки і піклування та судової практики

Ефективність функціонування інституту усиновлення в Україні безпосередньо залежить від синергії двох гілок влади: виконавчої (в особі органів опіки та піклування) та судової. Якщо перша забезпечує адміністративну підготовку та перевірку кандидатів, то друга здійснює остаточний правовий контроль за дотриманням «найкращих інтересів дитини».

Інститут усиновлення за своєю правовою природою є міждисциплінарним. Він поєднує норми сімейного, цивільного та адміністративного права. Ефективність захисту прав дитини в цьому процесі базується на системі стримувань і противаг між двома ключовими суб'єктами:

Органами опіки та піклування (в особі Служба у справах дітей — ССД), які представляють виконавчу владу.

Судами загальної юрисдикції, які представляють судову владу.

Виконавча гілка влади діє як первинний адміністративний та соціально-психологічний фільтр. Її завдання — провести глибокий аудит життя потенційних усиновлювачів. ССД перевіряє матеріальний стан, житлові умови, стан здоров'я, наявність судимостей, а також організовує психологічне навчання кандидатів. Орган опіки взаємодіє з базою даних дітей, які підлягають усиновленню, та здійснює процедуру взаємодобору («знайомства») дитини й батьків.

Судова гілка влади виступає як орган остаточного правового контролю та легітимізації. Суд не замінює собою орган опіки й не проводить первинних перевірок. Його функція — дати неупереджену правову оцінку матеріалам, зібраним виконавчою владою, перевірити законність процедури та винести вердикт, який назавжди змінює правовий статус дитини.

Діяльність органів опіки та піклування: адміністративні виклики та цифровізація.

Органи опіки та піклування, якими зазвичай є місцеві державні адміністрації або виконавчі органи рад, діють через свої структурні підрозділи — Служби у справах дітей (ССД). Їхня діяльність чітко регламентована Постановою Кабінету Міністрів України № 905 «Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення» від 08. 10.2008 року [11].

На сучасному етапі ключовим аспектом реформування цієї сфери стала цифровізація. Запровадження послуги «Усиновлення: реєстрація кандидатом» у застосунку «Дія» суттєво спростили первинний етапи проходження процедури. Це дозволило автоматизувати перевірку відомостей у державних реєстрах, що раніше займало тижні: підтвердження відсутності судимості (відповідно до вимог ст. 212 СКУ) [4], перевірка майнового стану та відсутності перебування на обліку в наркологічних диспансерах. Проте, попри технологічний прогрес, «людський фактор» залишається домінуючим.

Згідно з пунктом 41 Порядку провадження діяльності з усиновлення, що був затверджений постановою КМУ №905 від 08.10. 2002 року, ССД зобов'язана здійснити обстеження житлово-побутових умов кандидатів протягом 10 днів після подання заяви. На практиці кадровий дефіцит та перевантаженість працівників у зв'язку з великою кількістю дітей-ВПО призводять до систематичного

порушення цих строків [12].

Крім того, критичною проблемою залишається формалізм у оцінці психологічного контакту між усиновлювачем та дитиною. Хоча ст. 213 СКУ[4] наголошує на пріоритеті осіб, у сім'ї яких дитина вже виховується, механізм оцінки адаптації дитини до нових умов часто є поверховим. Відсутність у штаті багатьох ССД професійних дитячих психологів призводить до того, що висновок про доцільність усиновлення, який подається до суду згідно зі ст. 312 ЦПК України, базується лише на матеріальних показниках, ігноруючи емоційну готовність сторін [4].

Судовий розгляд справ про усиновлення здійснюється в порядку окремого провадження, що передбачено Розділом IV ЦПК України. Суддя, розглядаючи таку справу, виконує не лише функцію арбітра, а й гаранта дотримання прав дитини, що перебуває в уразливому стані[6].

Аналіз судової практики Верховного Суду (далі — ВС) свідчить про поступове відхилення від суворого формалізму. Зокрема, у справі № 361/4232/21 ВС зазначив, що відсутність у кандидатів високого офіційного доходу не може бути безумовною підставою для відмови в усиновленні, якщо дитина вже тривалий час проживає в цій сім'ї, інтегрована в соціальне середовище та забезпечена належним доглядом[15]. Це відповідає логіці ст. 8 Конвенції про захист прав людини, яка захищає право на повагу до приватного і сімейного життя. Таким чином, суди дедалі частіше ставлять емоційну прив'язаність вище за фінансові звіти, якщо останні забезпечують принаймні прожитковий мінімум для дитини.

Ще одним важливим аспектом є врахування позиції Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), що є обов'язковим згідно із Законом України «Про виконання рішень та застосування практики

ЄСПЛ» [14]. У справі «Савіні проти України» ЄСПЛ підкреслив, що розірвання сімейних зв'язків є останнім заходом. Національні суди, посилаючись на цю практику, ретельно перевіряють, чи були вичерпані всі можливості щодо передачі дитини родичам (бабі, діду, повнолітнім братам/сестрам), як це передбачено ієрархією пріоритетів у ст. 213 СКУ [4].

На основі аналізу рішень Реєстру судових рішень можна виділити наступні ключові підстави для відмови у задоволенні заяв про усиновлення:

1. **Порушення вимог щодо згоди** (ст. 211, 217, 218 СКУ) [4]: Найпоширенішою причиною є заперечення одного з подружжя. Оскільки усиновлення змінює правовий статус майна та обов'язків у всій родині, відсутність консенсусу між чоловіком та дружиною робить усиновлення неможливим. Також суди суворо дотримуються вимоги щодо згоди самої дитини (ст. 218 СКУ), якщо її вік дозволяє її висловити. Якщо під час конфіденційної бесіди з суддею дитина висловлює небажання жити з кандидатами, суд, як правило, приймає рішення про відмову, керуючись принципом недопустимості примусового усиновлення.

2. **Стан здоров'я усиновлювачів:** Суди детально вивчають медичні висновки на відповідність Переліку хвороб, затвердженому МОЗ. Наявність психічних розладів або тяжких інфекційних захворювань є імперативною підставою для відмови з метою забезпечення безпеки дитини[17].

3. **Фіктивність намірів:** У практиці трапляються випадки, коли усиновлення використовується як інструмент для отримання соціальних пільг, виїзду за кордон або ухилення від виконання інших обов'язків. У таких випадках суди, спираючись на висновки ССД, відмовляють у позові через невідповідність мети усиновлення змісту ст.

207 СКУ (прийняття дитини саме на правах дочки чи сина) [4].

Отже, аналіз практики показує, що хоча законодавча база України є досить прогресивною, її реалізація на місцях ускладнюється бюрократичними перепонами та воєнним станом. Судова система наразі виступає найбільш ефективним фільтром, що дозволяє виправляти помилки адміністративної стадії та забезпечувати верховенство інтересів дитини над формальними процедурами.

2. 2. Проблеми правового регулювання та напрями вдосконалення

Сьогодення вимагає врегулювання інституту усиновлення в Україні через гостру необхідність адаптації до викликів воєнного стану та гармонізації із міжнародними стандартами, зокрема Конвенцією ООН «Про права дитини» [1]. Хоч реформи були проведені вагомі, але законодавство ще містить багато прогалин, які гальмують реалізацію права дитини на виховання в сім'ї.

Однією з найбільших фундаментальних проблем є діюча норма ст. 226 Сімейного кодексу України (СКУ), в якій йдеться про «повну таємницю усиновлення».

З теоретичної точки зору право на таємницю усиновлення було впроваджено як засіб захисту дитини від стигматизації. Але в ст. 7 та ст. 8 Конвенції ООН «Про права дитини» [1] кожна дитина має право на збереження своєї індивідуальності та знання щодо свого походження.

З практичної точки зору міжнародна спільнота, і сам Комітет ООН з прав дитини, багато разів критикував Україну за застарілу та не гуманну модель таємниці усиновлення. З врахуванням досвіду

багатьох родин, психологи стверджують, що раптове розкриття правди у дорослому віці стає травматичним чинником. А особливо, якщо розкриття правди відбувається від сторонніх осіб [18].

Для того щоб вирішити нагальну проблему, необхідно трансформувати удосконалити в бік "відкритого усиновлення". Тобто потрібно скасувати приватність, яка передбачає право дитини, наприклад, з 14 років, на доступ до інформації про біологічних батьків за певних умов, що сприятиме формуванню цілісної особистості.

Через повномасштабне вторгнення процедура усиновлення набула своєї специфічності в умовах правового режиму воєнного стану.

Через збройну агресію РФ виникли безпрецедентні перепони для судових та адміністративних процедур[24].

Право на усиновлення фактично стоїть на паузі для евакуйованих дітей, бо значна їх частина перебуває за кордоном. Хоч їх вже почали повертати, але вони підросли і бажаючих їх усиновити значно скоротилась. Такі діти поповнюють дитячі будинки сімейного типу, але їх кількість в Україні, нажаль, не збільшується і їх нестача стає гострою проблемою.

Також наприклад, Служби у справах дітей (ССД) не мають фізичної можливості перевірити умови проживання кандидатів, якщо ті перебувають в різних юрисдикціях або зонах активних бойових дій [20].

Призупинення процесів призводить до того, що діти роками залишаються в інституційних закладах за кордоном, втрачаючи шанс на постійну сім'ю в Україні, але необхідно обирати між їх безпекою та правом на усиновлення.

Гострою є проблема усиновлення дітей-інвалідів для отримання можливості виїхати за кордон батьків-усиновлювачів та отримання відстрочки від служби у Збройних Силах України в умовах воєнного

стану. Наразі неможливо завжди розгадати умисел усиновлювачів. Оскільки є загроза для цих дітей стати покинутими, після скасування воєнного стану.

Процедура усиновлення чітко регулюється Постановою КМУ № 905 від 8 жовтня 2008 року, яка встановлює жорсткі вимоги до пакету документів та строки дії відповідних документів.

Критичним недоліком є короткий термін дії медичних висновків та довідок про несудимість (3 –6 місяців). Оскільки, враховуючи, що судовий розгляд справи згідно з ЦПК України може тривати довше через завантаженість судів або повітряні тривоги, кандидати змушені оновлювати документи 2 –3 рази за один процес. Це створює додаткове фінансове та психологічне навантаження. Але є позитивним, те, що під час судового розгляду дитина може бути передана до родини вже на підставі «Рішення про тимчасову опіку», яке видає орган опіки та піклування за місцем походження дитини (Додаток 3) [16].

Пропонуємо вдосконалити продовження терміну дії документів на період дії воєнного стану до 1 року (за умови якщо відсутні зміни у складі сім'ї).

Але через суб'єктивізм окремих чиновників ССД часто стає бар'єром для потенційних усиновлювачів.

Вагомим позитивним зрушенням у системі усиновлення є впровадження механізму цифровізації усиновлення через «Дія. Усиновлення».

Наразі цей процес діджиталізації регулюється Постановою КМУ № 564 від 31 травня 2022 року, що запровадила можливість подання заяви на кандидата в усиновлювачі через портал «Дія».

Коли особа – усиновлювач подає заяву через «Дію», то електронна система має автоматично підтягувати дані з інших

державних реєстрів.

Завдяки цьому не потрібно збирати паперові довідки про місце реєстрації кандидатів на усиновлення чи наявність у них житла.

Сьогодні довідка про судимість з реєстрів МВС генерується автоматично і це спрощує процедуру її отримання та скорочує час.

Не забуваємо і про дані про шлюб, які підтягуються з ДРАЦС, що дозволяє системі автоматично визначати чи подружжя право на спільне усиновлення.

Після того як натиснуть кнопку «Відправити», заява має потрапити в кабінет працівника ССД за місцем проживання кандидата.

Людський фактор: На цьому етапі цифровізація частково зупиняється. Працівник ССД має протягом 5 робочих днів перевірити заяву та призначити візит для обстеження житлових умов[17].

Кандидат в усиновлювачі бачить лише такі функції – «Статус «В обробці», потім «заяву отримано», «на розгляді», «схвалено» або «відхилено».

Кандидат не має прямого доступу до ЄІАС «Діти». Він не може самостійно побачити свою позицію в черзі в режимі реального часу або перелік доступних дітей по всій країні з детальними анкетами. Вся інформація надається лише при особистому візиті до ССД. Важко сказати: це недолік чи ні.

Але найчастіше саме на етапі ознайомлення з анкетами дітей виникає вагомий корупційний ризик — це «приховування» анкет дітей, які не мають особливих захворювань, для «своїх» кандидатів. Проте, це все індивідуально і залежить лише від особистих якостей працівника ССД.

Важливо, що кандидати мають пройти обов'язкову підготовку, тобто навчання.

Для удосконалення процедури усиновлення та її спрощення

пропонуємо впровадити ІІІ-моніторинг, який буде автоматично сигналізувати про порушення ССД термінів розгляду заяви без поважних причин.

Схожий моніторинг вже працює в програмі «АІЕС ДІТИ». Процес цифровізації державних послуг в Україні за останні роки досяг значних успіхів, проте сфера сімейних форм виховання та усиновлення залишається однією з найскладніших для повної автоматизації. Впровадження модуля «Дія.Усиновлення» декларувалося як революційний крок, покликаний знизити корупційні ризики, пришвидшити розгляд заяв та зробити процедуру максимально прозорою для потенційних батьків.

Станом на сьогодні сервіс успішно виконує функцію «єдиного вікна» для первинного збору даних. Громадяни отримали можливість:

- Подати заяву на консультацію з усиновлення онлайн.
- Зареєструватися кандидатами в усиновлювачі через персональний кабінет.
- Завантажити базовий пакет документів без необхідності первинного візиту до державних установ.

Проте практичний досвід свідчить, що цифровізація торкнулася переважно зовнішнього інтерфейсу взаємодії громадянина з державою (Front-office). Внутрішні процеси (Back-office), які відбуваються на рівні Служб у справах дітей (ССД) та судових органів, досі функціонують за застарілими стандартами. Цифрова платформа наразі є лише надбудовою, яка збирає електронні анкети та перенаправляє їх у систему, де подальше опрацювання все одно вимагає створення фізичних копій.

Головним бар'єром на шляху до безпаперового (paperless) усиновлення є те, що територіальні Служби у справах дітей законодавчо та технічно зобов'язані вести особові справи дітей-сиріт,

дітей, позбавлених батьківського піклування, а також кандидатів в усиновлювачі у традиційному паперовому вигляді.

Це призводить до низки системних проблем:

- **Дублювання процесів:** Отримавши електронну заяву через «Дію», працівник ССД змушений роздруковувати всі додані документи, формувати з них фізичну паперову справу, підшивати її та реєструвати у внутрішніх журналах обліку.

- **Технічна незабезпеченість:** Багато регіональних та міжрайонних ССД, особливо в умовах децентралізації та воєнного стану, мають обмежений доступ до швидкісного інтернету, сучасного сканувального обладнання чи ліцензійного програмного забезпечення.

- **Проблема ЄІАС «Діти»:** Єдина інформаційно-аналітична система «Діти», яка функціонує в Україні вже багато років, часто не має безшовної інтеграції з новітніми модулями «Діі». Це змушує працівників вручну переносити дані з однієї системи в іншу.

- **Людський фактор:** Завантаженість працівників служб через ведення паралельно електронних баз та паперових архівів призводить до затягування термінів розгляду заяв, що прямо суперечить початковій меті цифровізації.

Навіть якщо Служба у справах дітей та кандидати в усиновлювачі максимально ефективно пройдуть усі етапи в електронному форматі, процес неминуче стикається із судовою системою. Відповідно до Цивільного процесуального кодексу України, усиновлення провадиться на підставі рішення суду.

Судова практика у справах усиновлення демонструє консервативний підхід:

- **Вимога оригіналів:** Судді для винесення рішення вимагають виключно паперовий пакет документів, завірених «мокрими»

печатками та підписами. Електронні витяги чи роздруковані копії з цифрових реєстрів часто не сприймаються як належні докази без їхнього фізичного посвідчення ССД.

- **Обмеженість системи «Електронний суд»:** Хоча система «Електронний суд» розвивається, вона здебільшого орієнтована на обмін заявами між адвокатами та судом. Специфіка справ про усиновлення, де фігурують таємниця усиновлення та конфіденційні дані про стан здоров'я дитини й біологічних батьків, унеможливорює спрощене ведення таких справ в електронному виді через ризики витоку інформації.

- **Формування архіву:** Судова справа про усиновлення має зберігатися десятиліттями. Державні стандарти архівного діловодства судів досі орієнтовані на збереження саме паперових носіїв, що автоматично зобов'язує ССД приносити до зали засідань важкі папки з документами.

Для того, щоб «Дія.Усиновлення» перетворилася з інтерактивної вітрини на повноцінну екосистему, держава має реалізувати комплексний підхід, який включає три основні компоненти:

1. **Законодавча реформа:** Необхідно внести зміни до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність ССД та судочинство. Слід юридично прирівняти електронну особову справу кандидата та дитини до паперової, а також дозволити судам приймати рішення на основі верифікованих даних із державних реєстрів без вимоги копій.

2. **Повна інтеграція та автоматизація Back-office:** Оновлення системи ЄІАС «Діти» має відбутися таким чином, щоб кожен документ, завантажений користувачем у «Дії», автоматично ставав частиною цифрової справи, доступної для всіх дотичних відомств (від ССД до Нацполіції та МОЗ, які надають довідки).

3. Інфраструктурна підтримка: Цифровізація неможлива без навчання персоналу на місцях та забезпечення кожної громади комп'ютерною технікою. Працівники ССД мають отримати кваліфіковані електронні підписи (КЕП) та чіткі інструкції щодо роботи суто у цифровому контурі.

Нажаль, станом на 2025 рік система «Дія. Усиновлення» знаходиться на етапі становлення та модернізації, хоча вона все ще залишається лише «інтерфейсом» для взаємодії з офлайн-органами ССД, які продовжують проваджувати свою документацію у паперовому вигляді. Оскільки навіть у судах ССД мають надавати пакет документів лише у паперовому вигляді[23].

Хоча для усиновлювачів, які є ВПО, процедура усиновлення значно спрощена, особливо щодо умови наявності власного житла. Наразі достатньо надати договір оренди житла до Служби у справах дітей.

Оскільки тисячі українців втратили житло, але зберегли стабільний дохід.

Отже, правове регулювання усиновлення повинно змістити акцент із "державного контролю" на "підтримку інтересів дитини". Ключовими кроками мають стати: поступова, але не минуча відмова від абсолютної таємниці усиновлення, максимальна цифровізація черг та документів та перехід від формальних перевірок до системи тривалого психологічного та соціального супроводу родини. Платформа «Дія.Усиновлення» є критично важливим та правильним кроком у напрямку реформи інтерфейсу державних послуг. Проте станом на поточний етап її розвитку вона підсвітила глибокий розрив між передовими технологічними рішеннями та застарілою бюрократичною машиною на місцях. Справжній перехід до безпаперового усиновлення відбудеться лише тоді, коли папір зникне не лише з екрана смартфона

заявника, а й зі столів інспекторів Служб у справах дітей та полиць судових архівів.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження нормативно-правового регулювання процедури усиновлення в Україні та їх недоліків було зроблено наступні висновки:

1. Правова природа та пріоритетність усиновлення. Встановлено, що згідно зі ст. 207 СКУ, усиновлення є юридичним актом, який повністю прирівнює усиновлену дитину до біологічних дітей у правах та обов'язках. Аналіз законодавства підтверджує, що усиновлення має вищий пріоритет над опікою чи піклуванням, оскільки забезпечує дитині стабільне сімейне середовище на постійній основі. Проте реалізація цього права обмежена суворим віковим цензом: відповідно до ст. 211 СКУ, різниця у віці між усиновлювачем і дитиною не може бути меншою за 15 років, що є гарантією належного виконання батьківських функцій.

2. Суб'єктний склад та законодавчі обмеження. Дослідження переліку осіб, які не можуть бути усиновлювачами (ст. 212 СКУ), свідчить про високий рівень захисту безпеки дитини. Зокрема, заборона на усиновлення особами з певними захворюваннями (згідно з переліком, який затверджено Міністерством охорони здоров'я України) або судимістю є критично важливою. Проте виявлено необхідність пом'якшення вимог щодо майнового стану для родичів дитини, які мають переважне право на усиновлення згідно зі ст. 213 СКУ, оскільки для дитини збереження родинних зв'язків часто є важливішим за рівень доходу опікуна.

3. Процедурні гарантії волевиявлення дитини. Встановлено, що українське законодавство відповідає міжнародним стандартам у частині врахування думки дитини. Згідно зі ст. 218 СКУ, згода дитини на усиновлення є обов'язковою, якщо вона досягла

відповідного рівня розвитку. Водночас аналіз ст. 219 СКУ дозволив виділити випадки, коли усиновлення проводиться без згоди батьків (позбавлення прав, визнання недієздатними), що дозволяє захистити право дитини на сім'ю, якщо біологічні батьки не виконують своїх обов'язків.

4. Специфіка судового провадження. Процесуальний аналіз показав, що розгляд справ про усиновлення у порядку окремого провадження (Глава 5 Розділу IV ЦПК України) забезпечує колегіальність та неупередженість завдяки участі присяжних. Проте процедура подання висновку органу опіки та піклування, передбачена ст. 312 ЦПК, часто затягується в часі. Доведено необхідність законодавчого встановлення чітких дедлайнів для надання такого висновку, щоб не порушувати розумні строки розгляду справи.

5. Забезпечення таємниці усиновлення. Право на таємницю усиновлення, закріплене у ст. 226 СКУ, та право на зміну персональних даних дитини (ст. 229, 231 СКУ), є інструментами адаптації дитини в новій сім'ї. Разом з тим, на основі аналізу ст. 168 КК України, яка передбачає відповідальність за розголошення таємниці, зроблено висновок про необхідність переосмислення цього інституту. Пропонується надати дитині право на отримання інформації про своє походження після досягнення 16-річного віку, що відповідатиме принципам прозорості та психологічного благополуччя особистості.

6. Правові наслідки та спадкування. З'ясовано, що з моменту набрання рішенням суду законної сили (ст. 225 СКУ) виникає повний комплекс прав та обов'язків між усиновлювачем та дитиною. Зокрема, відповідно дост. 1260 ЦК України, усиновлена дитина повністю виключається зі складу спадкоємців за законом після біологічних батьків (якщо суд не

встановив інше) і стає спадкоємцем першої черги після усиновлювачів. Це підкреслює остаточність та незворотність правового акту усиновлення.

7. Рекомендації щодо вдосконалення. Для покращення правозастосовної практики пропонується:

Внести зміни дост. 212 СКУ, передбачивши можливість індивідуального підходу до кандидатів-ВПО, які втратили майно через війну, але мають стабільний дохід.

Уточнити норми ст. 232 СКУ щодо обов'язкового супроводу сім'ї соціальними службами після завершення процедури для запобігання випадкам скасування усиновлення (ст. 238 СКУ).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про права дитини : прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 20.11.1989 р. ; ратифікована Постановою Верховної Ради УРСР від 27.02.1991 р. № 789-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 13. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 Text (дата звернення 06.03.2026)
2. Конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення : прийнята 29.05.1993 р. ; ратифікована Законом України від 15.01.2003 р. *Офіційний вісник України*. 2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_365 Text (дата звернення 09.03.2026)
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> Text (дата звернення 09.02.2026)
4. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> Text (дата звернення 02.03.2026)
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> Text (дата звернення 02.02.2026).
6. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> Text (дата звернення 02.04.2026)
7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> Text (дата звернення 02.04.2026)
8. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. №

2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> Text (дата звернення 09.04.2026)

9. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80> Text (дата звернення 09.02.2026).

10. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 р. № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF> Text (дата звернення 09.02.2026)..

11. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей : Постанова Кабінету Міністрів України від 8.10.2008 р. № 905. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2008-%D0%BF> Text (дата звернення 09.02.2026).

12. Про реалізацію експериментального проекту щодо надання державної допомоги при усиновленні дитини в електронній формі : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2022 р. № 618. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318-2025-%D0%BF> Text(дата звернення 09.03.2026)

13. Про практичне застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про скасування усиновлення та визнання його недійсним : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.2006р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-07> Text (дата звернення 09.04.2026)

14. Справа «Савіни проти України» : Рішення Європейського суду з прав людини від 18.12.2008 р. (заява № 39948/06). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_454 Text (дата звернення 02.04.2026).

15. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 20.03.2019 р. у справі № 161/12304/17 (щодо пріоритету найкращих інтересів дитини). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_454 (дата звернення 09.02.2026).

16. Постанова Верховного Суду від 15.09.2021 р. у справі № 361/4232/21 (щодо врахування майнового стану усиновлювачів). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Simeini_spori_voen_stan.pdf (дата звернення 09.02.2026).

17. Антошкіна В. К. Сімейне право України : підручник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 468 с.

18. Голубєва Н. Ю. Сімейне право України : посібник для підготовки до іспитів. Одеса : Фенікс, 2021. 240 с.

19. Дякович М. М. Сімейне право : навчальний посібник. Київ : Правова єдність, 2018. 552 с.

20. Жилінкова І. В. Сімейний кодекс України : науково-практичний коментар. Харків : Право, 2019. 592 с.

21. Ромовська З. В. Сімейне право України : підручник. 4-те вид., переробл. і доповн. Київ : ВД «Дакор», 2017. 544 с.

22. Коротюк О. В. Усиновлення : теорія та практика. Київ : ОВК, 2020. 216 с.

23. Науково-практичний коментар до Цивільного процесуального кодексу України / за заг. ред. М. М. Ясинка. Київ : Алерта, 2021. 764 с.

24. Шеремет С. О. Правові проблеми таємниці усиновлення в Україні. *Юридичний часопис*. 2022. № 2. С. 45–52.

25. Курило Т. В. Сучасний стан та перспективи розвитку інституту усиновлення в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 75. Ч. 1. С. 112–118.

ДОДАТОК 1
Додаток 17
до Порядку

*АНКЕТА ДИТИНИ № _____

_____	_____	_____
_____	_____	_____
(номер місцевого обліку)	(номер регіонального обліку)	(номер централізованого обліку)

(служба у справах дітей, яка склала анкету)

Відомості про
дитину: _____
(прізвище, _____

ім'я, по батькові)

Стать _____

Фото
9x13 см

дата _____ народження

(число, місяць, рік)

Місце _____ народження

(держава, _____

область, район, населений пункт)

Свідоцтво про народження:

номер _____ серія _____

дата видачі			
особливі		прикмети	
(зріст, вага, колір очей,			
колір волосся тощо)			
особливості		характеру	
(товариська, замкнута тощо)			
Місце	перебування		(проживання)
(назва закладу,			
прізвище, ініціали прийомних батьків,			
батьків-вихователів, опікунів, піклувальників, адреса)			
Висновок	про	стан	здоров'я
(діагноз, шифр за МКХ-10)			
Відомості про батьків:			
мати			

(прізвище, ім'я та по батькові)

батько

(прізвище, ім'я та по батькові)

Відомості про братів, сестер та інших родичів:

(прізвище,

ім'я та по батькові,

рік народження, місце перебування (проживання)

Правові підстави для усиновлення

(документ, який підтверджує,

що дитина може бути усиновлена, номер, дата, коли і ким виданий)

Додаткова інформація

Дата постановки (поновлення)

дитини на місцевий облік (число, місяць, рік)

Керівник (заступник керівника) Голова (заступник голови), районної у
служби у справах дітей мм. Києві та Севастополі держадміністрації
(виконкому міської, районної у місті,
сільської, селищної ради)

(підпис) (ініціали та прізвище) (підпис) (ініціали та прізвище)

М.П.

М.П.

_____ 20__ р.

_____ 20__ р.

Дата постановки (поновлення)

дитини на регіональний облік _____

(число, місяць, рік)

Анкету перевірів _____

_____ (число, місяць, рік) (підпис)

(ініціали та прізвище)

Керівник (заступник керівника)
уповноваженого органу виконавчої влади
Автономної Республіки Крим з питань
дітей, начальник (заступник начальника)
служби у справах дітей обласної,
Київської та Севастопольської міської
держадміністрації

(підпис) (ініціали та прізвище)

М. П.

_____ 20 __ р.

Дата постановки (поновлення)
дитини на централізований облік _____
(число, місяць, рік)

Анкету перевірів _____

(число, місяць, рік)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Уповноважена посадова особа
Державної служби у справах дітей _____

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Зняття дитини з місцевого, регіонального, централізованого обліку
(необхідне підкреслити):

Дата зняття дитини з обліку	Підстава для зняття дитини з обліку (документ, коли і ким виданий)	Прізвище, ініціали, підпис посадової особи

{Порядок доповнено додатком 17 згідно з Постановою КМ № 1123 від
02.11. 2011; із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 580 від
12.08. 2015, № 348 від 14. 04.2021, № 898 від 09.08. 2024, № 528 від 09. 05.2025 }

0000000000 КОМІТЕТ

0000000000000000 МІСЬКОЇ РАДИ

вул. Садова, буд. 104, м. 0000000000000000, 0000000000000000,

Дніпропетровська обл., 52100,

тел. 096-256-81-61, e-mail: info@pyatihmr.dp.gov.ua,

<http://pyatihmr.dp.gov.ua>, код ЄДРПОУ 04052620

ВИСНОВОК

про доцільність усиновлення малолітньої 000000000000 Уляни та
їх відповідність інтересам дитини

До виконавчого комітету 000000000000 міської ради звернулись громадяни 0000000000 Сергій Олександрович 00 липня 0000 року народження, паспорт серії....., виданий Лисичянським МВ УМВС України в Луганській області 19 липня 2001 року, який зареєстрований за адресою: Луганська обл., м. Лисичанськ вул. Соборна, буд. 00, кв. 49 та фактично проживає Дніпропетровська обл., та 000000000 Тетяна Леонідівна, 00червня 0000 року народження, паспорт серії....., виданий Артемівським МРВ УМВС України в Донецькій області 27 липня 2011 року, яка зареєстрований за адресою: Луганська обл., м., фактично проживає Дніпропетровська обл.,щодо надання висновку про доцільність усиновлення малолітньої дитини 000000000000 Уляни Володимирівни, 00 липня 0000 року народження (свідоцтво про народження серія, видане області Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м.

Одеса) 03 вересня 2025 року), яка має статус дитини, позбавленої батьківського піклування (рішення виконавчого комітету Сакаганської сільської ради від 08 вересня 2025 року № 266 «Про надання малолітній дитині 0000000 Улянці статусу дитини, позбавленої батьківського піклування »), видане актів цивільного стану у Кам'янському районі Дніпропетровській області Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса) 03 вересня 2025 року, (рішення виконавчого комітетута влаштовано до КНП «.....лікарня ” міської ради.

Учиновителі.....перебувають на обліку кандидатів в усиновлювачі у службі у справах дітейдержавної адміністрації, також вони ознайомлені з порядком та умовами усиновлення, правовими наслідками усиновлення, порядком здійснення нагляду за умовами проживання і виховання усиновленої дитини, як на території України, так і за її межами (висновок про можливість бути усиновлювачем громадян України).

Громадяни перебувають у зареєстрованому шлюбі з 16 липня 2011 року (свідectво про шлюб серії 1-ЕД №130391, видане відділом державної реєстрації актів цивільного стану№ 273).

Громадянин..... Олександрович займає посаду , дохід з грудня 2024 по серпень 2025 року складає 343244, 98 грн (відповідно до довідки про заробітну плату 2024-2025 рр). Громадянка займає посаду дохід з січня 2024 по грудень 2024 року складає 137848, 53 грн (відповідно до довідки про доходи 2024 р.).

Заявники здорові (висновки про стан здоров'я особи від 12 вересня 2024 року, видані КНП «.....міська лікарня» міської ради).

Гр.станом на 14 жовтня 2024 року до кримінальної відповідальності не притягувався, незнятої чи непогашеної судимості не мав та в розшуку не перебуває (витяг з інформаційно-аналітичної системи «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості» департаменту інформатизації Міністерства Внутрішніх справ України серії ФОВМ-002128227). Гр. станом на 15 жовтня 2024 року до кримінальної відповідальності не притягувалась, незнятої чи непогашеної судимості не має та в розшуку не перебував (витяг з інформаційно-аналітичної системи «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості» департаменту інформатизації Міністерства Внутрішніх справ України серії ФОВА-002364166).

Заявники проживають у орендованому жилому приміщенні, який складається з 7 кімнат. При обстеженні встановлено, умови проживання задовільні, в кімнатах чисто, прибрано, речі випрані. Для дітей наявні окремі кімнати, облаштовані ліжками, місцем для ігор та навчання. Кімнати під'єднані до комунальних послуг є електропостачання та тепlopостачання. В кімнатах проведено ремонт (акт обстеження житлово-побутових умов проживання кандидатів в опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі). Мають житло на праві власності в м. Лисичянськ, Луганської області (квартира загальною площею 51.70 кв.м.).

Гр. та пройшли курс підготовки з питань виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування у період з 24 по 29 липня 2023 року (довідка про проходження курсу підготовки з питань виховання дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування від 08 серпня 2023 року № 183/2023 тренінгового центру обласного центру соціальних служб Дніпропетровської обласної державної адміністрації).

За направленням служби у справах дітей міської ради для знайомства з дитиною від 15 вересня 2025 № 1-25.

15 вересня 2025 року кандидатами в усиновлювачі гр. відбулося особисте знайомство із малолітньою дитиною 00000000000000 Ульяною Володимирівною, про що складений відповідний акт від 15.09. 2025. Працівниками служби у справах дітей міської ради, в присутності начальника служби та завідувача відділення проведено бесіду, зі станом здоров'я дитини, правами та обов'язками усиновлювачі ознайомлені.

Враховуючи вищевказане, керуючись Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про охорону дитинства», статтями 211, 219, Сімейного кодексу України, Порядком провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08 жовтня 2008 року № 905 «Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей», Порядком провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини», виконавчий комітет П'ятихатської міської ради вважає за доцільне усиновлення малолітньої дитини 0000000000 Володимирівни, громадянами України

Міський голова

000000000000

ДОДАТОК 3. Про доцільність встановлення тимчасової опіки над дітьми

Заслухавши інформацію начальника служби у справах дітей 00000000 сільської ради про доцільність влаштування в родину громадянина 00000000о Сергія Олександровича 0000000000000, паспорт серії ЕМ 904261, виданий Лисичянським МВ УМВС України в Луганській області 19 липня 2001 року, який зареєстрований за адресою: Луганська обл., м. Лисичанськ вул. Соборна, буд. 87, кв. 49 та фактично проживає Дніпропетровська обл., Кам'янський район, с. Саксагань, вул. Соловйова, буд. 1 та громадянки 000000 Леонідівни, 14 червня 1985 року народження, паспорт серії ВК 828552, виданий Артемівським МРВ УМВС України в Донецькій області 27 липня 2011 року, яка зареєстрований за адресою: Луганська обл., м. Лисичанськ вул. Соборна, буд. 87, кв. 49, фактично проживає Дніпропетровська обл.,, буд. 1, малолітньої дитини 0000000 Уляни Володимирівни, 06 липня 2025 року народження (свідоцтво про народження серія І-КИ № 987229, видане 00000000 відділом державної реєстрації актів цивільного стану у 000000000000 районі Дніпропетровській області Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса), яка має статус дитини, позбавленої батьківського піклування (Рішення Виконавчого комітету 00000000 сільської ради від 08 вересня 2025 року № 266 «Про надання малолітній дитині 000000000000 Уляні статусу дитини, позбавленої батьківського піклування»), у зв'язку з поданням останніх заяви до 000000000000 районного суду про усиновлення від 19. 09.2025 року, відповідно п. 79-1 Постанови Кабінету Міністрів від 8 жовтня 2008 р. № 905 «Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей», до пункту 31 Порядку провадження органами

опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 року №866 (зі змінами), статті 5 Закону України про «Охорону дитинства», з метою захисту найкращих інтересів дітей, керуючись підпунктом 4 пункту «б» частини першої статті 34, пунктом 3 частини четвертої статті 42, статтею 53, частиною шостою статті 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» виконавчий комітет 0000000000 сільської ради 00000000000 району Дніпропетровської області

В И Р І Ш И В:

1. Надати тимчасову опіку гр та гр над 000000 Уляною Володимирівною, 00000000000 року народження
2. Службі у справах дітей 000000 сільської ради із залученням працівників Комунальної установи «Центр надання соціальних послуг» 000000000 сільської ради здійснювати контроль за умовами утримання, виховання дитини шляхом відвідування родини. .
3. Контроль за виконанням даного Рішення покласти на.....

Сільський голова

000000 000000